

Zbigniew Orzeszkowski
1917-2001

Zbigniew Orzeszkowski urodził się 20 maja 1917 roku w Leszczynie w powiecie plockim jako syn Wincentego i Zofii z domu Żórawskiej. Od 1927 r. uczęszczał do gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Płocku, gdzie w 1935 r. otrzymał świadectwo dojrzałości. Jesienią tego roku rozpoczął półroczną praktykę w Państwowej Szkole Rzemiosł w Pabianicach, a po jej ukończeniu od 1 kwietnia 1936 r. do czerwca 1939 r. studiował na Wydziale Mechaniczno-Elektrotechnicznym Politechniki Gdańskiej. Do września 1938 r. zdał w przepisowym terminie wszystkie wymagane egzaminy „pół-dyplomowe”. Na skutek niemieckich represji w stosunku do Polaków na Politechnice Gdańskiej dalsze studiowanie nie było możliwe. W lipcu i sierpniu 1939 r. odbył praktykę w Elektrowni Miejskiej w Budapeszcie. Z chwilą wybuchu wojny wrócił do Polski. Zagrożony aresztowaniem

i wywiezieniem na przymusowe roboty do Niemiec, uciekł z terenów tzw. Nowego Reichu do Warszawy, a następnie pracował w gorzelnicy i cukrowni w Rejowcu. Wiosną 1940 r. został aresztowany i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Oranienburgu, gdzie pracował fizycznie w bardzo ciężkich warunkach. Zwolniony po pół roku wrócił do Warszawy, gdzie pracował najpierw w firmie budowlanej, a potem - do Powstania Warszawskiego - w Wytwórni Aparatów Elektrycznych Dea.

W 1942 r. wstąpił w szeregi Armii Krajowej (pseudonim AK „Jeleń”), walczył w Powstaniu Warszawskim. W ataku na siedzibę Gestapo w Alei Szucha został ranny (Jego dwaj bracia zginęli). Uciekł z prowizorycznego szpitala opanowanego przez Niemców i znalazł schronienie w Grodzisku, potem do końca wojny w Łowiczu. Po odzyskaniu niepodległości podjął pracę przy uruchamianiu zniszczonej firmy Dea, gdzie pracował do lipca 1945 r.

Represje niemieckie nie ominęły rodziny Zbigniewa Orzeszkowskiego. Poza dwoma braćmi, którzy zginęli w Powstaniu, zostali zamordowani Jego wuj i stryj, a ojciec był więziony w Dachau.

Po wojnie, pragnąc znaleźć miejsce zamieszkania dla swojej rodziny (rodzice i siostra) i ukończyć studia, przyjechał do zrujnowanego Wrocławia i 31 lipca 1945 r. rozpoczął pracę w Politechnice Wrocławskiej jako współpracownik prof. K. Idaszewskiego.

Budynki Politechniki były mocno zniszczone i - jak pisze prof. Andrzej Jellonek w swoich wspomnieniach - „...przybył drugi pracownik Polak, były student Politechniki Gdańskiej; dzisiaj zastępca profesora inż. Zbigniew Orzeszkowski. Jego zacieklej pracy zawdzięczać należy, że już we wrześniu 1945 r. budynek (obecnie A-5) był pokryty, oszklony, energia elektryczna doprowadzona, kanalizacja uporządkowana”.

W październiku 1945 r. został utworzony Wydział Mechaniczno-Elektrotechniczny Politechniki Wrocławskiej, którego dziekanem został prof. dr inż. Kazimierz Idaszewski. Do Wrocławia przyjechała także grupa byłych studentów różnych Politechnik licząca około trzydziestu osób. Kandydatów przyjmowano na pierwszy rok studiów Wydziału Mechaniczno-

Elektrotechnicznego oraz na III i IV rok Oddziału Elektrycznego. Zbigniew Orzeszkowski był jednym z kilkunastu studentów IV roku uczestniczących w pierwszym wykładzie na Politechnice Wrocławskiej wygłoszonym przez prof. Kazimierza Idaszewskiego 15 listopada 1945 r. w tzw. małej sali elektrycznej obecnego budynku A-5. Ze względu na brak pracowników naukowych i technicznych zdolniejsi studenci, wśród nich Zbigniew Orzeszkowski, opracowywali ćwiczenia i pomagali w ich uruchomieniu pod bezpośrednim kierownictwem prof. Kazimierza Idaszewskiego, a następnie wspólnie z nim prowadzili te ćwiczenia dla pozostałych studentów. Od 1946 r. został pierwszym asystentem profesora, a w listopadzie 1947 r. otrzymał dyplom magistra inżyniera elektryka.

Odbył dwa jednomiesięczne staże naukowe: w Politechnice w Budapeszcie w 1955 r. i w Uniwersytecie Technicznym w Dreźnie w 1964 r.

Na Oddziale Elektrycznym (który usamodzielniał się w roku akad. 1949/50) powołano siedem katedr, w tym Katedrę Pomiarów Elektrycznych (wrzesień 1945), w której Zbigniew Orzeszkowski pracował do 1968 r., czyli do czasu powołania Instytutu Metrologii Elektrycznej.

W chwili powstania Katedry skład osobowy był następujący: kierownik – prof. dr inż. Kazimierz Idaszewski, pracownicy samodzielni: zastępca profesora mgr inż. A. Metal, zastępca profesora mgr inż. Z. Orzeszkowski oraz 2 adiunktów i 8 asystentów.

Zbigniew Orzeszkowski pracę dydaktyczną w Politechnice Wrocławskiej prowadził nieprzerwanie aż do przejścia na emeryturę w 1987 r. W latach 1952-57 wykładał elektrotechnikę na Wydziałach: Mechanicznym, Mechaniczno-Energetycznym i Chemii. Po przejściu prof. Idaszewskiego na emeryturę 1 IX 1960 r., wykładał także Pomiary Elektryczne na Wydziale Elektrycznym i prowadził ćwiczenia rachunkowe z tego przedmiotu.

Od 1968 r. jako doc. dr hab. inż. zatrudniony w Instytucie Metrologii Elektrycznej wykładał Miernictwo Elektryczne na Wydziale Elektrycznym i Teorię Pomiaru na Wydziałach: Elektrycznym i Elektroniki. Jest autorem 2 skryptów z teorii pomiaru. Operacja strun głosowych kilka lat przed emeryturą uniemożliwiła Mu dalsze prowadzenie zajęć dydaktycznych.

Był bardzo dobrym, zawsze świetnie przygotowanym wykładowcą, cierpliwym egzaminatorem, chętnie pomagającym studentom zarówno w ćwiczeniach praktycznych (laboratoryjnych), jak i w teorii. Był znany ze swojej skromności i uznanych zasad moralnych, które nie ułatwiały Mu osiągnięcia tzw. „kariery naukowej”.

Pracę na uczelni łączył z pracą w przemyśle. Pracował we Wrocławskim Biurze Projektów Budownictwa Przemysłowego jako kierownik pracowni (do 1955 r.). Tam poznał swoją przyszłą żonę, ślub odbył się w styczniu 1949 r. W latach pięćdziesiątych został ojcem 2 córek.

Do 1961 r. był zatrudniony w Dziale Badawczo-Rozwojowym Zakładów DOLMEL jako doradca techniczny.

Tematyka Jego badań do roku 1969 wynikała z potrzeb przemysłu i obejmowała pomiary przewodności cieplnej materiałów elektroizolacyjnych oraz pomiary temperatury i rozptyłu ciepła w maszynach elektrycznych. W 1961 r. obronił pracę doktorską nt. „Pomiary przewodności cieplnej materiałów elektroizolacyjnych stosowanych w budowie dużych maszyn elektrycznych”, której promotorem był prof. dr inż. Andrzej Kordecki. W dalszych swoich pracach badawczych opracował teorię i techniki pomiaru gęstości strumienia cieplnego metodami termoelektrycznymi oraz zbudował aparaturę pomiarową do pomiaru gęstości strumienia cieplnego. Zajmował się również badaniami i pomiarami przewodności cieplnej maszyn elektrycznych. Ukoronowaniem tych prac była monografia i kolokwium habilitacyjne nt. „Pomiary cieplne maszyn elektrycznych wirujących. Analizy warunków i zakresu stosowania niektórych metod pomiarowych”, które odbyło się 16 VI 1967 r. Ta tematyka była rozważana w wielu artykułach opublikowanych w Rozprawach Elektrotechnicznych i Archiwum Elektrotechniki. Docent dr hab. inż. Zbigniew Orzeszkowski brał również udział w DOLMELU w pracach dotyczących analizy wymiarowej i szacowaniu tolerancji i wymiarów angielskiego generatora o mocy 125 MVA, którego wymiary były wyrażone w calach. Od lat

siedemdziesiątych zajmował się obliczaniem wyników pomiarów i oceny ich niedokładności. Rezultatem tych zainteresowań były prace doktorskie.

Zbigniew Orzeszkowski opublikował kilkadziesiąt prac (Archiwum Elektrotechniki, Rozprawy Elektrotechniczne, Przegląd Elektrotechniczny, Zeszyty Naukowe Politechniki Wrocławskiej); jest autorem 7 skryptów i współautorem 2 podręczników „Podstawy miernictwa elektrycznego” (PWN 1976) i „Podstawy metrologii elektrycznej i elektronicznej” (PWN 1980). Był promotorem 10 i recenzentem 21 prac doktorskich.

Za pracę naukową i dydaktyczną w Politechnice Wrocławskiej doc. dr hab. inż. Zbigniew Orzeszkowski był wielokrotnie nagradzany: otrzymał 3 indywidualne nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, kilkanaście nagród Rektora Politechniki, medale 30, 25, 40-lecia Politechniki. Otrzymał także odznaczenia państwowe: Krzyż Oficerski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, tytuł honorowy Zasłużony Nauczyciel PRL. Szczególnie cenił sobie nagrody bojowe – Krzyż Armii Krajowej, Warszawki Krzyż Powstańczy, Medal Za Warszawę 1939-45. Kolejne rocznice wybuchu Powstania Warszawskiego były dla Niego zawsze jednakowo bolesne.

W Politechnice Wrocławskiej pełnił wiele funkcji administracyjnych. W 1964 r. został kierownikiem Zakładu Układów Pomiarów Wielkości Elektrycznych i Nielektrycznych. Od roku 1968 do przejścia na emeryturę w 1987 r. pełnił funkcję zastępcy dyrektora d/s dydaktyki w Instytucie Metrologii Elektrycznej i równocześnie kierował Zakładem Miernictwa Ogólnego. W latach 1959-1968 i 1984-1987 pełnił siedmiokrotnie funkcję Prodziekana Wydziału Elektrycznego d/s nauczania. Od roku 1961 do 1965 prowadził sprawy socjalno-bytowe przy prorektorze ds. nauczania. Był redaktorem Zeszytów Naukowych Politechniki Wrocławskiej w tym 25 z serii „Elektryka” i 2 z serii „Miernictwo elektryczne”. Brał również udział w działalności związkowej; w 1953 r. był v. przewodniczącym ZNP, a w 1954 r. przewodniczącym.

Był członkiem założycielem Oddziału Wrocławskiego PTETiS, aktywnym członkiem SEP uhonorowanym Złotą Odznaką SEP oraz członkiem Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. W 1986 r. jako najstarszy - pracujący od 1 sierpnia 1945r. – czynny i zasłużony pracownik naukowy Politechniki Wrocławskiej został odznaczony medalem XV-lecia PTETiS przez Oddział Wrocławski tego Towarzystwa. W 1988 otrzymał tytuł honorowego członka PTETiS.

Doc. dr hab. inż. Zbigniew Orzeszkowski był pionierem Politechniki Wrocławskiej, wybitnym wychowawcą młodzieży akademickiej i młodej kadry naukowej, wybitnym dydaktykiem, a także prawym, życzliwym i szanowanym człowiekiem. Dobrze zasłużył się Politechnice Wrocławskiej i Nauce Polskiej.

Autorzy biogramu: Danuta Koczela, Zdzisław Nawrocki
Wrocław, październik 2009

Źródła:

1. Akta osobowe w Archiwum Politechniki Wrocławskiej
2. Księga 60-lecia Wydziału Elektrycznego Politechniki Wrocławskiej. Oficyna Wydawnicza PWr.
3. Wspomnienia osobiste Autorów.